

Стандардни минимални правила за постапување со затвореници
Усвоени на Првиот конгрес на Обединетите Нации за спречување на криминалот и
третман на прекршителите, одржан во Женева во
1955 и одобрени од Економско - социјалниот совет со неговите резолуции
663 С (XXIV) од 31 јули 1957 и 2076 (LXII)
од 13 мај 1977

ПРЕЛИМИНАРНИ ЗАБЕЛЕШКИ

1. Следните правила немаат за цел детално да опишат модел на системот на казнените установи. Нивната цел е, врз основа на општиот консензус на современите размислувања и основните елементи на најсоодветните системи на денешницата, само да прикажат што е општо прифатено како добри принципи и практика во постапувањето со затвореници и раководење со установи.
2. Од аспект на големата разноликост на правни, социјални, економски и географски услови во светот, очигледно е дека сите правила не може да се применат насекаде и во секое време. Сепак, тие треба да поттикнат постојани напори за надминување на практичните тешкотии во нивната примена, со оглед на фактот што тие ги претставуваат, во целина, минималните услови кои се прифатени како соодветни од страна на Обединетите Нации.
3. Од друга страна, правилата покриваат една област во која мислењата постојано се развиваат. Тие немаат за цел да ги оневозможат експериментите и практиките, доколку истите се во согласност со принципите и се насочени кон надградување на целите кои произлегуваат од текстот на правилата како целина. Секогаш ќе биде оправдано централната затворска администрација да одобрува измени на правилата во овој дух.
4. (1) Дел I од правилата го покрива генералното управување со институциите и важи за сите категории на затвореници, криминални или граѓански, неосудени или осудени, вклучувајќи ги и затворениците кои подлежат на „безбедносни мерки“ или корективни мерки изречени од судија.
- (2) Делот II содржи правила кои се применливи само за специјални категории кои се наведени во секој од деловите. Сепак, правилата од делот А, кои се применуваат за затвореници кои издржуваат затворска казна, еднакво ќе се применуваат и за категориите на затвореници наведени во деловите Б, В и Г, под услов истите да не се во спротивност со правилата кои важат за овие категории и кои се во нивна корист.
5. (1) Правилата немаат за цел да го регулираат управувањето со институциите за малолетници, како што се Борстал (Borstal) институциите или поправните училишта, но генерално делот I би имал еднаква примена и во овие институции.
- (2) Категоријата млади затвореници треба да ги вклучува најмалку сите млади лица кои потпаѓаат под јурисдикцијата на судовите за малолетници. По правило, овие млади лица не треба да се осудуваат на затворска казна.

Дел I

ПРАВИЛА ЗА ОПШТА ПРИМЕНА

Основен принцип

6. (1) Следниве правила ќе се применуваат на објективна основа. Нема да има дискриминација врз основа на раса, боја на кожа, пол, јазик, религија, политичко или други мислење, национално или социјално потекло, сопственост, раѓање или некој друг статус.

(2) Од друга страна, неопходно е да се почитуваат религиозните верувања и моралните погледи на групата на која припаѓа затвореникот.

Евиденција

7. (1) На секое место каде што има лица во затвор, ќе има евиденциска книга со нумерирани страници во која за секој затвореник ќе се внесуваат:

(а) Информации за неговиот идентитет;

(б) Причините за затворањето и органот кој ја издал наредбата;

(в) Денот и часот на неговиот прием и отпуштање.

(2) Никој нема да биде примен во установа без валидна наредба за упатување со претходно внесување на деталите од истата во евиденциската книга.

Поделба по категории

8. Различните категории на затвореници ќе се чуваат во посебни установи или делови од установи врз основа на нивниот пол, возраст, криминално досие, правната причина за нивното притворање и потребите при постапувањето со нив. На таа основа,

(а) Мажите и жените колку што е тоа можно ќе се чуваат во посебни установи; во установите во кои има и мажи и жени, просториите кои се доделени на жените ќе бидат целосно одвоени;

(б) Неосудените затвореници ќе се чуваат одвоено од осудените затвореници;

(в) Лицата затворени заради долгови и другите цивилни затвореници ќе се чуваат одвоено од лицата затворени заради кривични дела;

(г) Малолетните затвореници ќе бидат одвоени од возрасните затвореници.

Сместување

9. (1) Кога сместувањето за спиење е во посебни ќелии или соби, секој затвореник ќе има своја ќелија или соба за спиење преку ноќ. Доколку, заради посебни причини, како што е привремена прекубројност, централната затворска управа мора да направи исклучок на ова правило, сепак не е пожелно двајца затвореници да бидат во иста ќелија или соба.

(2) Кога се користат спални со поголем капацитет, во нив ќе бидат сместени внимателно избрани затвореници кои можат меѓусебно да се дружат во вакви услови. Преку ноќ ќе има редовен надзор, согласно природата на установата.

10. Целокупното сместување обезбедено за затворениците, и особено сместувањето за спиење, ќе ги исполнува сите здравствени предуслови, при што ќе се земат предвид климатските услови, и особено кубната содржина на воздух, минималниот поден простор, осветлувањето, затоплувањето и вентилацијата.

11. Во сите места каде што затворениците треба да живеат или работат,

(а) Прозорците ќе бидат доволно големи да им овозможат на затворениците да читаат или работат на природна светлина и ќе бидат направени на начин кој овозможува влегување на свеж воздух без разлика дали има вештачка вентилација;

(б) Ќе се обезбеди доволно вештачка светлина за затворениците да можат да читаат или работат без да го нарушат видот.

12. Санитарните јазли ќе бидат соодветни за да овозможат секој затвореник да ги задоволува природните потреби кога има потреба и на чист и пристоен начин.

13. Ќе се обезбедат адекватни бањи и тушеви со што ќе се овозможи и ќе се бара од секој затвореник да се бања или тушира, на температура соодветна на климата, толку често колку што е потребно за одржување на општата хигиена зависно од годишното време и географскиот регион, но најмалку еднаш седмично во умерена клима.

14. Сите делови од установата кои затворениците редовно ги користат ќе бидат постојано соодветно одржувани и чисти.

Лична хигиена

15. Од затворениците ќе се бара да ја одржуваат својата хигиена и за таа цел ќе им се обезбедува вода и хигиенски средства неопходни за нивното здравје и чистота.

16. Со цел затворениците да одржуваат добар изглед согласно нивното самопочитување, ќе бидат обезбедени можности за адекватно одржување на косата и брадата и на мажите ќе им се овозможи редовно бричење.

Облека и постелнина

17. (1) На секој затвореник на кој не му е дозволено да носи сопствена облека, ќе му се обезбеди облека соодветна на климата и адекватна за негување на здравјето. Облеката на никаков начин нема да биде деградирачка или понижувачка.

(2) Целокупната облека ќе биде чиста и ќе се одржува во добра состојба. Долната облека ќе се менува и пере колку што е потребно за одржување на хигиената.

(3) Во исклучителни околности, кога затвореникот се отстранува од установата за овластена цел, ќе му биде дозволено да ја носи сопствената облека или друга невоочлива облека.

18. Доколку на затворениците им е дозволено да ја носат сопствената облека, ќе се направат аранжмани за нејзин прием во установата со цел истата да биде чиста и погодна за користење.

19. Секој затвореник, согласно локалните или националните стандарди, ќе има посебен кревет и посебна и доволна постелнина која ќе се издава чиста, ќе се одржува во добра состојба и ќе се менува доволно често за да биде чиста.

Исхрана

20. (1) Управата на секој затвореник ќе му обезбеди во вообичаеното време храна со нутритивна вредност адекватна за здравјето и силата, со добар квалитет и добро подготвена и послужена.

(2) Вода за пиење ќе биде обезбедена за секој затвореник секогаш кога ќе има потреба.

Вежби и спорт

21. (1) Секој затвореник кој не е ангажиран со работа во надворешни услови ќе има најмалку еден час дневно за вежби надвор доколку тоа го дозволуваат временските услови.

(2) Младите затвореници, и другите затвореници на соодветна возраст и физичка состојба, ќе добиваат физичка и рекреативна обука за време на вежбите. За таа цел ќе се обезбедат простор, инсталации и опрема.

Медицински услуги

22. (1) Во секоја установа ќе има обезбедено услуги на најмалку еден квалификуван лекар кој треба да има одредено познавање и од психијатријата. Медицинските услуги ќе бидат организирани во тесна врска со

општата здравствена администрација на заедницата или земјата. Тие ќе вклучуваат и психијатриска служба за дијагностицирање, и во соодветни случаи, лекување на состојби на ментална абнормалност.

(2) Болните затвореници кои имаат потреба од специјалистичко лекување ќе бидат префрлени во специјализирани установи или во јавни болници. Кога во рамките на установата се обезбедени и болнички објекти, нивната опрема, средства и фармацевтски резерви ќе бидат соодветни за медицинско лекување и третман на болни затвореници и ќе има кадар составен од соодветно обучени лица.

(3) Секој затвореник ќе има на располагање квалификуван стоматолог.

23. (1) Во женските установи ќе има специјално сместување за целокупната неопходна пренатална и постнатална нега и третман. Секогаш кога тоа ќе биде изводливо, ќе се направат аранжмани децата да се родат во болница надвор од установата. Доколку детето се роди во затвор, овој факт нема да се наведува во изводот на родени.

(2) Доколку е дозволено доенчињата да останат во установата со нивните мајки, ќе се обезбеди детски оддел за нега со квалификуван кадар, каде што ќе се сместуваат бебињата кога нема да бидат со нивните мајки.

24. Лекар ќе го види и прегледа секој затвореник веднаш по неговиот прием и понатаму по потреба, особено со цел да се открие физичка или душевна болест и да се преземат сите неопходни мерки; одделување на затворениците за кои постои сомневање дека имаат инфективни или заразни заболувања; воочување на физички или душевни недостатоци кои можат да ја попречат рехабилитацијата и определување на физичкиот капацитет на секој затвореник за работа.

25. (1) Лекарот ќе води грижа за физичкото и душевното здравје на сите затвореници и секојдневно ќе ги прегледува болните затвореници, сите што ќе се пожалат на болест и секој затвореник што конкретно ќе му биде посочен.

(2) Лекарот ќе го пријави на директорот секој случај кога смета дека физичкото или душевното здравје на затвореникот е или може да биде нарушено заради продолжување на издржувањето на затворската казна или заради било кој услов во затворот.

26. (1) Лекарот ќе врши редовни инспекции и ќе го советува директорот за:

(а) Квантитетот, квалитетот, подготовката и служењето на храната;

(б) Хигиената и чистотата на установата и затворениците;

(в) Санитарните услови, греењето, осветлувањето и вентилацијата во установата;

(г) Примерноста и чистотата на облеката и постелнината на затворениците;

(д) Почитувањето на правилата за физичкото образование и спортовите, во случаи кога нема технички кадар одговорен за овие активности.

(2) Директорот ќе ги земе предвид извештаите и советите кои ги обезбедува лекарот согласно правилата 25 (2) и 26 и, во случај да се согласува со дадените препораки, ќе преземе итни чекори истите да ги спроведе; доколку тие не се во негова надлежност или доколку не се согласува со нив, тој веднаш ќе поднесе сопствен извештај заедно со информацијата од лекарот до повисок орган.

Дисциплина и казнување

27. Дисциплината и редот ќе се одржуваат со цврстина, но без ограничувања поголеми од тоа што е неопходно за безбедно чување и ред во заедницата.

28. (1) Ниту еден затвореник нема да биде ангажиран во служба на установата во било каков дисциплински капацитет.

(2) Сепак, ова правило нема да го попречи соодветното функционирање на системите засновани на самоуправање, во рамките на кои на затворениците организирани во групи им се доделуваат, под надзор, одредени социјални, образовни или спортски активности или одговорности за целите на нивниот третман.

29. Следново секогаш ќе биде утврдено со закон или пропис од страна на надлежниот административен орган:

(а) Однесување кое претставува дисциплински прекршок;

(б) Видовите и времетраењето на казната која може да се изрече;

(в) Надлежниот орган за наметнување на ваква казна.

30. (1) Ниту еден затвореник нема да биде казнет на друг начин освен во согласност со условите на тој закон или пропис, и никогаш два пати за истиот прекршок.

(2) Ниту еден затвореник нема да биде казнет доколку не е информиран за прекршокот пријавен против него и не му е дадена соодветна можност да ја презентира својата одбрана. Надлежниот орган ќе спроведе темелна истрага за случајот.

(3) Кога ќе биде потребно и изводливо, на затвореникот ќе му се дозволи да ја презентира својата одбрана преку преведувач.

31. Телесната казна, казнувањето со сместување во ќелија без светлина и секако сурово, нечовечно или понижувачко казнување се комплетно забранети како казни за дисциплински прекршоци.

32. (1) Казнувањето со строго ограничување или намалување на исхраната никогаш нема да се применува без лекарот да го прегледа затвореникот и да потврди на писмено дека тој е во состојба тоа да го поднесе.

(2) Истото се однесува и за друга казна која може да влијае врз физичкото или душевното здравје на затвореникот. Ваквата казна во никаков случај не смее да биде во спротивност или да се разликува од принципот наведен во правилото 31.

(3) Лекарот ќе ги посетува затворениците кои издржуваат вакви казни секој ден и ќе го советува директорот доколку смета дека е потребно прекинување или промена на казната заради физичкото или душевното здравје.

Средства за врзување

33. Средствата за врзување, како што се лисици, окови, ланци и кошули никогаш нема да се употребуваат како казна. Покрај тоа, оковите или ланците нема да се употребуваат за врзување. Другите средства за врзување нема да се употребуваат со исклучок на следниве околности:

(а) Како мерка на претпазливост при опасност од бегство при трансфер, под услов тие да се отстранат од затвореникот пред тој да се појави пред судски или управен орган;

(б) Од медицински причини по насока на лекарот;

(в) По наредба од директорот, доколку другите методи на контрола се неуспешни, заради заштита на затвореникот од самоповредување, повредување на други или спречување на оштетување на имот; во вакви случаи директорот веднаш ќе се консултира со лекарот и ќе го извести повисокиот орган.

34. Шемите и начинот на примена на средствата за врзување ќе ги одреди централната затворска управа. Овие средства не смеат да се употребуваат подолго отколку што е строго неопходно.

Информирање на затворениците и поплаки од затвореници

35. (1) При приемот, на секој затвореник ќе му се обезбеди писмена информација за правилата со кои се регулира постапувањето за затворениците од негова категорија, дисциплинските услови на установата, одобрените методи на барање информации и поднесување поплаки и за сите други прашања кои се потребни да му се овозможи на затвореникот да ги разбере своите права и должности и да се прилагоди на животот во установата.

(2) Доколку затвореникот не е писмен, горенаведените информации ќе му се пренесат усно.

36. (1) Секој затвореник ќе има можност секој работен ден да поднесе барање или поплака до директорот на установата или до службеното лице кое него го претставува.

(2) Барања и поплаки може да се поднесуваат и до затворскиот инспектор кога тој врши инспекција. Затвореникот ќе има можност да зборува со инспекторот или со друг претставник од инспекцијата без присуство на директорот на затворот или други лица вработени во затворот.

(3) На секој затвореник ќе му биде дозволено да поднесе барање или поплака без цензура во содржината, но со соодветна форма, до централната затворска управа, судските органи или други релевантни органи преку одобрените канали.

(4) Доколку не е очигледно бесмислено или неосновано, секое барање или поплака навремено ќе се разгледаат и одговорот без непотребно одлагање.

Контакти со надворешниот свет

37. На затворениците ќе им биде дозволено, под неопходен надзор, да комуницираат со своето семејство и чесни пријатели во редовни интервали, преку кореспонденција и со примање посети.

38. (1) На затворениците кои се странски државјани ќе им бидат дозволени разумни средства за комуницирање со дипломатските и конзуларните претставници на Државата на која припаѓаат.

(2) Затворениците кои се државјани на Држави кои немаат дипломатски или конзуларни претставници во земјата и бегалците и лицата без државјанство ќе имаат слични можности за комуницирање со дипломатскиот претставник на Државата која е одговорна за нивните интереси или со националниот или меѓународниот орган чија задача е заштита на вакви лица.

39. Затворениците редовно ќе бидат информирани за поважните вести преку читање на весници, периодични или посебни изданија на установата, преку слушање на радио, предавања или други слични средства одобрени или контролирани од управата.

Книги

40. Секоја установа ќе има библиотека која ќе ја користат сите категории на затвореници, соодветно опремена со рекреативни и образовни книги и затворениците ќе се поттикнуваат максимално да ја користат.

Вероисповед

41. (1) Доколку установата има доволен број на затвореници од иста вероисповед, ќе се назначи или додели квалификуван претставник на таа вероисповед. Доколку бројот на затвореници тоа го оправдува и условите го дозволуваат, аранжманот ќе биде на постојана основа.

(2) На квалификуваниот претставник назначен или доделен во смисла на став (1) ќе му биде дозволено да држи редовни служби и да врши приватни посети на затворениците од неговата вероисповед во соодветни делови од денот.

(3) На ниту еден затвореник нема да му биде одбиен пристапот до квалификуван претставник на било која вероисповед. Од друга страна, доколку било кој затвореник се противи на посета на било кој верски претставник, неговиот став во целост ќе се почитува.

42. Колку што е тоа изводливо, секој затвореник ќе може да ги задоволи своите потреби за верски живот преку присуствување на службите во установата и поседување на религиозни книги и образовна литература за неговата вероисповед.

Задржување на предмети во сопственост на затворениците

43. (1) Сите пари, вредни предмети, облека и други предмети кои припаѓаат на затвореникот, а кои истиот не е дозволено да ги задржи согласно прописите на установата, ќе бидат чувани на безбедно место. Затвореникот ќе потпише инвентар на сите предмети. Ќе се преземаат мерки за нивно одржување во добра состојба.

(2) При отпуштањето на затвореникот, сите предмети и пари ќе му бидат вратени, освен доколку му било одобрено да троши пари или да испраќа свои предмети надвор од установата, или пак, доколку е утврдено дека од хигиенски причини одреден дел од облеката мора да биде уништен. Затвореникот ќе потпише приемница за предметите и парите што ќе му бидат вратени.

(3) Парите и предметите кои затвореникот ќе ги добие од надвор ќе бидат третирали на истиот начин.

(4) Доколку затвореникот внесе било какви лекови, медицинското лице ќе одлучи што да се стори со нив.

Известување за смрт, болест, трансфер итн.

44. (1) Во случај на смрт или сериозна болест или сериозна повреда на затвореникот, или негово преместување во установа за лекување на душевни состојби, директорот веднаш ќе го информира брачниот другар, доколку затвореникот е оженет, или најблискиот роднина и лицето за контакт кое затвореникот претходно ќе го одреди.

(2) Затвореникот ќе биде веднаш информиран за смртта или сериозна болест на близок роднина. Во случај на критична болест на близок роднина, на затвореникот ќе му се одобри, доколку тоа го дозволуваат околностите, да го посети со придружба или самостојно.

(3) Секој затвореник ќе има право веднаш да го информира своето семејство за неговото затворање или преместување во друга установа.

Преместување на затвореници

45. (1) Кога затворениците се преместуваат од или во одредена установа, тие ќе бидат изложени на очите на јавноста колку што е можно помалку и ќе се преземат соодветни превентивни мерки за нивна заштита од навреди, љубопитност и публицитет во било каква форма.

(2) Се забранува превезување на затворениците во средства со несоодветна вентилација или осветлување или кои на било кој друг начин ги изложуваат на непотребно физичко измачување.

(3) Превезувањето на затворениците се врши на трошок на државните власти и за сите ќе бидат обезбедени еднакви услови.

Кадар во установата

46. (1) Затворската администрација ќе обезбеди внимателна селекција на сите категории на кадар, со оглед на фактот што соодветното управување со установата зависи токму од нивниот интегритет, хуманост, професионален капацитет и погодна личност.

(2) Затворската управа постојано ќе вложува напори да го поттикне и одржува уверувањето во свеста на кадарот и јавноста дека оваа работа е општествена служба од големо значење и за таа цел ќе ги употреби сите соодветни средства за информирање.

(3) За да ги постигне горенаведените цели, кадрите ќе имаат полно работно време како професионални затворски службеници и ќе имаат статус на државни службеници при што сигурноста на нивното работно место ќе зависи само од доброто однесување, ефикасноста и физичката спремност. Платите ќе бидат адекватни за да привлечат и задржат погодни мажи и жени; бенефициите од вработувањето и условите на службата ќе бидат поволни заради природата на оваа работа која бара многу.

47. (1) Кадрите ќе поседуваат соодветен стандард на образование и интелигенција.

(2) Пред стапување во служба, кадрите ќе поминат низ обука за нивните општи и посебни должности и ќе мора да полагаат теоретски и практични тестови.

(3) По стапувањето на должност и во текот на нивната кариера, кадрите ќе го одржуваат и усовршуваат своето знаење и професионален капацитет со учество на обуки на самото работно место кои ќе се организираат на одредени интервали.

48. Сите кадри во секое време ќе се однесуваат и ќе ги извршуваат своите должности на начин со кој ќе влијаат на затворениците да го следат нивниот добар пример и да го здобијат нивното почитување.

49. (1) Колку што е тоа можно, кадрите ќе вклучуваат и доволен број на специјалисти како што се психијатари, психолози, социјални работници, наставници и инструктори за оспособување.

(2) Услугите на социјалните работници, наставниците и инструкторите за оспособување ќе се обезбедат на постојана основа, без притоа да се исклучи хонорарната работа на работници доброволци.

50. (1) Директорот на установата треба да биде соодветно квалификуван за неговата должност со карактерот, способноста за управување, соодветната обука и искуството.

(2) Тој ќе го посвети целото негово време на официјалните должности и нема да се назначува на хонорарна основа.

(3) Тој ќе престојува во просториите на установата или во нејзина непосредна близина.

(4) Кога две или повеќе установи се во надлежност на еден директор, тој често ќе ги посетува сите. За секоја од овие установи ќе има одговорно овластено лице од самата установа.

51. (1) Директорот, неговиот заменик и поголемиот дел од кадарот ќе го зборуваат јазикот на мнозинството затвореници или јазикот кој повеќето од нив го разбираат.

(2) Секогаш кога тоа ќе биде потребно ќе се користат услугите на преведувач.

52. (1) Во установите чија големина наложува потреба од услугите на еден или повеќе лекари со полно работно време, најмалку еден од нив ќе престојува во просториите на установата или во нејзина непосредна близина.

(2) Што се однесува до другите установи, лекарот ќе ги посетува секојдневно и ќе живее доволно близу за да може во итни случаи да дојде без одлагање.

53. (1) Во установи каде што престојуваат и мажи и жени, делот од установата наменет за жените ќе биде во надлежност на одговорно женско овластено лице која ќе ги чува клучевите од целиот тој дел од установата.

(2) Ниту еден машки претставник на кадарот нема да влегува во делот од установата наменет за жените освен доколку не е во придружба на службеник жена.

(3) Жените затвореници ќе ги чуваат и надгледуваат само службеници жени. Сепак, тоа нема да оневозможи машки членови на кадарот, особено лекари и наставници да ги извршуваат своите професионални должности во установите или во деловите на установите наменети за жени.

54. (1) Службениците во установите нема во своите односи со затворениците, да применуваат сила освен во самоодбрана или во при обиди за бегство или во случаи на активен или пасивен отпор на редот кој почива на закони и прописи. Службениците кои мора да прибегнат кон употреба на сила не смеат да употребуваат поголема сила отколку што е стриктно неопходно и веднаш мораат да го пријават инцидентот кај директорот на институцијата.

(2) Затворските службеници ќе добиваат специјална физичка обука која ќе ги оспособи да ги совладуваат агресивните затвореници.

(3) Освен во специјални околности, кадрите чии должности ги доведуваат во директен контакт со затворениците не треба да бидат вооружени. Покрај тоа, кадрите во никакви околности не смеат да добијат оружје доколку не се обучени истото да го употребуваат.

Инспекција

55. Квалификувани и искусни инспектори назначени од компетентни органи ќе вршат редовна инспекција на казнените установи и служби. Нивната задача посебен акцент ќе става на овозможувањето овие установи да бидат управувани согласно постоечките закони и прописи и во насока на исполнување на целите на казнените и поправните служби.

Дел II

ПРАВИЛА КОИ СЕ ПРИМЕНУВААТ ЗА СПЕЦИЈАЛНИ КАТЕГОРИИ

A. Затвореници кои издржуваат затворска казна

Водечки принципи

56. Водечките принципи наведени овде имаат за цел да го прикажат духот во кој треба да бидат управувани казнените установи и целите кон кои тие треба да бидат насочени согласно декларацијата дадена во рамките на Прелиминарната забелешка 1 од овој текст.

57. Затворањето и другите мерки кои резултираат со отсекување на прекршителот од надворешниот свет се болни по природа со самиот факт што на лицето му се одзема правото на самоопределување со негово лишување од слобода. Од таа причина, затворскиот систем нема дополнително да го влошува страдањето кое природно се јавува во ваква ситуација, освен во инцидентни услови заради оправдано одвојување или одржување на дисциплината.

58. Крајната цел и оправдување на казната затвор или друга слична мерка која подразбира лишување од слобода е заштита на општеството од криминал. Оваа цел може да се постигне само доколку периодот на затворањето се искористи да се овозможи, колку што е можно, по враќањето во општеството, прекршителот не само да сака, туку и всушност да води живот почитувајќи го законот и издржувајќи се себеси.

59. За оваа цел, установата треба да ги искористи сите корективни, образовни, морални, духовни и други сили и облици на помош кои се достапни и расположливи и треба да вложува напори истите да ги примени во согласност со индивидуалните потреби за постапување со затворениците.

60. (1) Режимот на установата треба да се обиде да ги доведе до минимум разликите меѓу затворскиот живот и животот на слобода кои можат да ја намалат одговорноста на затворениците или почитувањето кое тие го заслужуваат како човечки суштества.

(2) Пред завршувањето на казната, пожелно е да се преземат потребните чекори кои би овозможиле постепено враќање на затвореникот во општествениот живот. Оваа цел може да се постигне, зависно од случајот, со режим пред отпуштање организиран во самата установа или во друга соодветна установа или со пробно отпуштање со одреден вид на надзор кој не треба да го врши полицијата, но истиот треба да биде комбиниран со ефективна социјална помош.

61. Постапувањето со затворениците не треба да го нагласува нивното исклучување од заедницата, туку нивната континуирана улога во неа. Од таа причина, агенции од заедниците треба да се ангажираат, секогаш кога тоа е возможно, да им помагаат на кадрите во установата во нивната задача за општествена рехабилитација на затворениците. Со секоја установа треба да бидат поврзани социјални работници задолжени за одржување и подобрување на сите пожелни односи на затвореникот со неговото семејство и корисните општествени агенции. Треба да се преземат чекори да се заштитат, до максималниот степен согласно законот и казната, правата кои се однесуваат на граѓанските интереси, правата на социјална сигурност и другите социјални бенефиции на затворениците.

62. Медицинските служби во установата ќе се трудат да ги откријат и лекуваат сите физички или душевни болести или недостатоци кои можат да ја попречат рехабилитацијата на затвореникот. За таа цел ќе се обезбедат сите потребни медицински, хируршки и психијатриски услуги.

63. (1) Исполнувањето на овие принципи бара индивидуализирање на третманот и, за таа цел, флексибилен систем на класифицирање на затворениците во групи; од таа причина, пожелно е одделните групи да бидат сместувани во посебни установи погодни за постапување со секоја од нив.

(2) Овие установи не треба да обезбедуваат ист степен на безбедност за секоја група. Пожелно е да се обезбедат различни степени на безбедност согласно потребите на различните групи. Отворените установи, заради самиот факт што немаат физичка заштита од бегство, туку се потпираат на самодисциплината на станарите, овозможуваат најповолни услови за рехабилитација на внимателно избрани затвореници.

(3) Пожелно е бројот на затвореници во затворените установи да не е толку голем за да го попречи индивидуализирањето на третманот на затворениците. Во некои земји се смета дека ваквите установи не треба да имаат повеќе од петстотини лица. Во отворените установи треба да има што е можно помалку лица.

(4) Од друга страна, не се пожелни ни премногу мали затвори во кои не може да се обезбедат соодветните содржини.

64. Должноста на општеството не завршува со отпуштањето на затвореникот. Затоа треба да постојат државни или приватни агенции кои ќе му овозможат на отпуштениот затвореник ефикасна грижа насочена кон намалување на предрасудите кон него и кон неговата општествена рехабилитација.

Постапување

65. Постапувањето со лицата осудени на казна затвор или слична мерка ќе има за цел, колку што тоа го дозволува времетраењето на казната, да ја поттикне во нив волјата за водење на живот со почитување на законот и самоиздршка по отпуштањето од затвор и да ги оспособи тоа да го сторат. Постапувањето со нив ќе се врши на начин кој ќе го поттикнува нивното самопочитување и ќе го развие нивното чувство за одговорност.

66. (1) За тие цели ќе се употребат сите соодветни средства, вклучувајќи и верска грижа во земјите каде што тоа е можно, образование, стручно насочување и оспособување, социјална работа по конкретни случаи, советување при вработување, физички развој и зајакнување на моралниот карактер, согласно индивидуалните потреби на секој затвореник, а земајќи ги предвид неговото социјално и криминално минато, неговите физички и ментални способности и склоности, неговиот личен темперамент, должината на казната и неговите планови по отпуштањето.

(2) За секој затвореник кој има казна со одредена должина, директорот ќе добие, колку што може побрзо по неговиот прием, целосни извештаи за сите прашања наведени во претходниот став. Ваквите извештаи секогаш ќе вклучуваат и извештај од лекар, кога е можно со психијатриска квалификација, за физичката и душевната состојба на затвореникот.

(3) Извештаите и други релевантни документи ќе се чуваат во посебни досиеја. Досието ќе се ажурира и класифицира на начин кој ќе му овозможи на одговорниот кадар да го консултира секогаш кога за тоа ќе се појави потреба.

Класификација и индивидуализирање

67. Целите на класификацијата ќе бидат:

(а) Да се одвојат од другите оние затвореници за кои заради нивното криминално досие или лош карактер постои веројатност да вршат лошо влијание;

(б) Да се поделат затворениците во класи со цел да се олесни постапувањето со нив од аспект на нивната општествена рехабилитација.

68. До степен колку што е можно, за постапување со различни класи на затвореници ќе се користат посебни установи или делови од установи.

69. Веднаш по приемот и по проучувањето на личноста на секој затвореник со соодветна должина на казната, ќе се подготви програма на постапување со истиот врз основа на информациите добиени за неговите индивидуални потреби, неговите капацитети и склоности.

Привилегии

70. Во секоја установа ќе бидат воспоставени системи на привилегии соодветни за различните класи на затвореници и различните методи на постапување, со цел да се поттикне добро однесување, да се развие чувство за одговорност и да се осигурат интересите и соработката на затворениците при постапувањето со нив.

Работа

71. (1) Затворската казна не смее да има болна природа.

(2) Сите затвореници кои издржуваат казна ќе мора да работат, согласно нивната физичка и душевна состојба која што ќе ја одреди лекарот.

(3) Ќе се обезбедува доволно целисходна работа преку која затворениците ќе бидат активно ангажирани како за еден нормален работен ден.

(4) Колку што е тоа можно, обезбедената работа ќе биде таква да ја одржи или зголеми способноста на затворениците чесно да заработуваат за живот по ослободувањето.

(5) Стручно оспособување во корисните занаети ќе биде обезбедено за оние затвореници кои можат да имаат корист од тоа и посебно за младите затвореници.

(6) Во граници компатибилни со соодветна стручна селекција и со условите на затворската управа и дисциплина, затворениците ќе можат да го изберат видот на работа што би сакале да ја извршуваат.

72. (1) Организацијата и методите на работа во установите ќе наликуваат колку што е можно повеќе на тие што ги има сличната работа надвор од установата, со цел да ги подготви затворениците за условите на нормалниот професионален живот.

(2) Интересите на затворениците и на нивното стручно оспособување, сепак, не смеат да бидат подредени на целта за финансиска заработка од работата во установата.

73. (1) Пожелно е индустриските објекти и фармите на установата да бидат управувани од затворската администрација наместо од приватни претприемачи.

(2) Кога затворениците се ангажирани да работат без контрола од управата, тие секогаш ќе бидат под надзор на затворскиот кадар. Освен доколку работата е за други владини сектори, лицата за кои се обезбедува работата ќе и ги исплатат на управата целосните плати што вообичаено се исплаќаат за ваквата работа, земајќи ја предвид и добивката на затворениците.

74. (1) Мерките на предострожност воведени заради заштита на сигурноста и здравјето на слободните работници еднакво ќе се почитуваат и во установите.

(2) На затворениците ќе им се обезбеди надомест на штета од индустриски повреди, вклучително и професионални заболувања, според услови кои се еднакво поволни како и тие што законот ги предвидува за слободните работници.

75. (1) Максималниот број на дневни и неделни работни часови на затворениците ќе биде одреден со закон или пропис, земајќи ги предвид локалните правила или обичаи кои важат за вработувањето на слободните работници.

(2) Одредените часови ќе овозможуваат еден ден седмично одмор и доволно време за образование и други активности кои се потребни како дел од третманот и рехабилитацијата на затворениците.

76. (1) Ќе постои систем на правични плати за работата на затворениците.

(2) Во рамките на системот, на затворениците ќе им биде дозволено барем дел од заработувачката да ја потрошат на одобрени производи за нивна лична употреба, а дел да испратат на нивното семејство.

(3) Системот треба да овозможи управата да остават дел од заработувачката на страна со цел да се акумулира заштеда која ќе му се предаде на затвореникот при неговото отпуштање.

Образование и рекреација

77. (1) Ќе се овозможи продолжување на образованието за оние затвореници кои од тоа ќе имаат корист, вклучувајќи и верско образование во земјите каде што е тоа можно. Образованието на неписмените и младите затвореници ќе биде задолжително и управата на нив ќе посвети посебно внимание.

(2) Колку што е тоа возможно, образованието на затворениците ќе се интегрира во образовниот систем на земјата со цел по нивното отпуштање од затвор да можат да го продолжат своето образование без тешкотии.

78. Во секоја установа ќе се обезбедат рекреативни и културни активности заради душевното и физичкото здравје на затворениците.

Општествени односи и грижа по отпустот

79. Посебно внимание ќе се посветува на одржувањето и подобрувањето на врските меѓу затвореникот и неговото семејство како што ќе биде тоа пожелно за најдобрите интереси на двете страни.

80. Од самиот почеток на издржување на казната на затвореникот ќе се размислува за неговата иднина по отпуштањето и ќе му се овозможи поттик и помош да одржува или воспостави контакти со лица или агенции надвор од установата кои ќе придонесат за најдобрите интереси на неговото семејство и неговата сопствена рехабилитација.

81. (1) Владините и други служби и агенции, кои им помагаат на затворениците да се реинтегрираат во општеството ќе овозможат, колку што е тоа можно и потребно, отпуштените затвореници да добијат

соодветни документи и документи за идентификација, да имаат соодветни домови и работа, да имаат соодветна и адекватна облека во зависност од климата и годишното време и да имаат доволно финансиски средства да стигнат до нивната дестинација и да се издржуваат во периодот веднаш по нивното отпуштање.

(2) Овластени претставници на ваквите агенции ќе го имаат неопходниот пристап до установата и затворениците и ќе бидат консултирани за иднината на затвореникот од самиот почеток на казната.

(3) Пожелно е активностите на ваквите агенции да бидат централизирани или координирани колку што е тоа можно со цел да се овозможи најдобро искористување на нивните напори.

Б. Душевно болни затвореници и затвореници со душевни абнормалности

82. (1) Лицата за кои ќе се утврди дека се душевно болни нема да бидат задржани во затвор и ќе се направат аранжмани за нивно што побрзо преместување во установи за душевно здравје.

(2) Затворениците кои страдаат од други нарушувања на душевното здравје или абнормалности ќе бидат надгледувани и лекувани во специјализирани медицински установи.

(3) Во текот на нивниот престој во затворот, овие затвореници ќе бидат под специјален надзор на лекар.

(4) Медицинската или психијатриската служба на казнените институции ќе обезбеди психијатриско лекување на сите други затвореници кои имаат потреба од такво лекување.

83. Пожелно е да се преземат чекори, преку аранжман со соодветни агенции, да се обезбеди, доколку има потреба, продолжување на психијатриското лекување и по отпуштањето од затвор и социо – психијатриска грижа.

В. Затвореници лишени од слобода или во очекување на судење

84. (1) Лицата лишени од слобода или затворени заради кривично обвинение против нив, кои се приведени во полиција или во затвор, но сè уште не се судени и не им е изречена казна, ќе се нарекуваат „неосудени затвореници“ во понатамошниот текст на овие правила.

(2) Затворениците на кои не им е изречена казна се сметаат за невини и на таков начин ќе бидат третирали.

(3) Без прејудуирање на законските прописи за заштита на индивидуалната слобода или прописите кои ја пропишуваат постапката која се применува за неосудените затвореници, овие затвореници ќе имаат специјален режим чии основни услови се опишани во следниве правила.

85. (1) Неосудените затвореници ќе бидат одвоени од осудените затвореници.

(2) Младите неосудени затвореници ќе бидат одвоени од возрасните и во принцип ќе се чуваат во посебни установи.

86. Неосудените затвореници ќе бидат сместени во посебни спални, освен доколку има некој различен локален обичај во зависност од климата.

87. Во рамките на ограничувањата компатибилни со редот во установата, неосудените затвореници можат, доколку сакаат, да имаат сопствена храна набавена надвор од установата преку затворската управа или преку нивното семејство или пријатели. Во други случаи, управата ќе обезбедува храна за нив.

88. (1) Неосудениот затвореник ќе може да ја носи сопствената облека доколку таа е чиста и соодветна.

(2) Доколку носи затворска облека, таа ќе се разликува од облеката на осудените затвореници.

89. На неосудениот затвореник секогаш ќе му биде понудена можност да работи, но од него нема да се бара задолжително да работи.

Доколку избере да работи, трудот ќе му биде платен.

90. На неосудениот затвореник ќе му биде дозволено да набавува, на сопствен трошок или на трошок на трета страна, книги, весници, материјали за пишување и други средства за занимавање кои се компатибилни со интересите на правдата и безбедноста и редот во установата.

91. На неосудениот затвореник ќе му бидат дозволени посети и третмани од неговиот лекар или стоматолог доколку постои разумна основа за тоа и доколку тој може да ги плати трошоците.

92. На неосудениот затвореник ќе му биде дозволено веднаш да го извести своето семејство за неговото притворање и ќе му бидат овозможени сите разумни средства за комуницирање со семејството и пријателите и за нивни посети, кои ќе подлежат на такви ограничувања и надзор кои се неопходни во интерес на правдата и безбедноста и редот во установата.

93. За целите на неговата одбрана, на неосудениот затвореник ќе му биде дозволено да побара бесплатна прва помош, кога постои таква помош, и да прима посети од неговиот бранител заради неговата одбрана и со цел да го подготви и да му даде доверливи насоки. За тие цели, доколку сака, ќе му се обезбедат средства за пишување. Разговорите меѓу затвореникот и неговиот бранител можат да се одвиваат пред очите на полицијата или претставник на установата, но истите не смеат да бидат слушани.

Г. Граѓански затвореници

94. Во земји каде законот дозволува затворање заради долг, или со наредба од судот за некој процес кој не е од криминална природа, лицата затворени на ваков начин нема да подлежат на поголемо ограничување или строгост од тие што се неопходни за овозможување на безбедност и ред. Постапувањето со нив нема да биде помалку повољно од постапувањето со неосудените затвореници, со исклучок, што од нив ќе се бара да работат.

Д. Лица лишени од слобода или приведени без обвинение

95. Без прејудицирање на одредбите од член 9 на Меѓународната спогодба за граѓански и политички права, лицата лишени од слобода или затворени без обвинение ќе ја имаат истата заштита како и таа што се доделува согласно дел I и дел II, глава B. Релевантните одредби од дел II, глава A, ќе се применуваат кога истите се во корист на оваа специјална група на затворени лица, под услов да не се преземаат мерки кои би значеле дека повторното образование или рехабилитација на било кој начин се соодветни за лица кои не се осудени за никакво кривично дело.